

Список використаних джерел

1. Тригуб В. І. Фізіологічна роль фтору: медико-географічні аспекти (огляд літератури). *Вісник Одеського національного університету*. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2013. Т. 18. Вип. 2 (18). С. 93–99.
2. Нейко Є. М., Рудько Г. І, Смоляр Н. І. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров'я населення. Івано-Франківськ: Екор, 2001. 350 с.
3. Молекулярні механізми впливу фторидів на організм ссавців / В. О. Костенко, О. Є. Акімов, І. О. Ковальова [та ін.]. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник Української медичної стоматологічної академії*. 2018. Т. 18, вип. 1 (61). С. 303–308.
4. Обласна програма «Питна вода Чернігівської області на 2022 – 2026 роки» <https://chor.gov.ua/component/k2/item/11867-pro-oblasnu-prohramu-pytna-voda-chernihivskoi-oblasti-na-2022-202?tmpl=component&print=1>

Журавель С. С., Потоцька С. О.

ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ WASH ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Вода, санітарія та гігієна є фундаментальними складовими забезпечення здоров'я людини, якості життя та сталого розвитку суспільства. Доступ до безпечної питної води, належних санітарних умов і формування гігієнічних навичок безпосередньо впливають на зниження рівня захворюваності, попередження інфекцій та підтримання фізичного і психічного благополуччя населення. У цьому контексті концепція WASH (Water, Sanitation and Hygiene) виступає як інтегрований підхід, що поєднує технічні, соціальні та освітні компоненти забезпечення здорового середовища. Водночас сучасні виклики, зокрема пов'язані з воєнним станом в Україні, суттєво ускладнюють доступ до базових послуг у сфері водопостачання, санітарії та гігієни. Пошкодження інфраструктури, перебої у водопостачанні, обмежений доступ до гігієнічних засобів, а також недостатній рівень обізнаності населення створюють додаткові ризики для здоров'я людей. Особливо вразливими у цій ситуації є діти, жінки та соціально незахищені групи населення. Тому актуалізується потреба не лише у відновленні інфраструктури, а й у впровадженні системних освітніх і просвітницьких ініціатив у сфері WASH, спрямованих на формування безпечних гігієнічних практик, відповідального водокористування та усвідомленого ставлення до збереження здоров'я. Такі ініціативи мають комплексний характер і передбачають поєднання різних форм і методів навчання, орієнтованих на зміну поведінкових моделей населення.

Нами було виокремлено ключові напрями освітніх ініціатив у сфері WASH, що забезпечують найбільший вплив на громадське здоров'я: по-перше, тренінгові програми для різних цільових груп населення (діти, підлітки, освітяни, медичні працівники, представники громад), які спрямовані на формування практичних навичок у сфері особистої гігієни, безпечного водокористування й санітарії. Особливістю таких програм є їх прикладний характер, орієнтований на вирішення ситуацій і викликів, що виникають у повсякденному житті та професійній діяльності. По-друге, впровадження інтерактивних освітніх форматів, зокрема групових обговорень, аналізу кейсів, моделювання ситуацій і практичних вправ, що сприяють активному залученню учасників і формуванню стійких поведінкових навичок. Такий

підхід дозволяє перейти від пасивного засвоєння інформації до її практичного застосування. По-третє, розробка й використання комплексних навчальних матеріалів і програм, що інтегрують питання гігієни, водокористування, санітарії, ментального здоров'я та екологічної безпеки. Це забезпечує формування цілісного бачення взаємозв'язку між станом довкілля, умовами життя та здоров'ям людини. По-четверте, поширення знань через мультиплікативний підхід (peer-to-peer), коли учасники освітніх програм передають отримані знання й навички іншим представникам громади, що дозволяє значно розширити охоплення та підвищити ефективність освітніх ініціатив. По-п'яте, інтеграція підходів WASH у систему формальної та неформальної освіти, зокрема через проведення тематичних занять, виховних заходів, інформаційних кампаній та просвітницької роботи, що сприяє формуванню гігієнічної культури з раннього віку.

Реалізація зазначених освітніх ініціатив у громадах України підтверджує їхню ефективність у підвищенні рівня обізнаності населення, формуванні відповідальних поведінкових моделей та готовності до впровадження безпечних практик у повсякденному житті. Важливим результатом є також посилення ролі освітян і представників громад як агентів змін у сфері громадського здоров'я. Освітні ініціативи у сфері WASH виступають ефективним інструментом покращення здоров'я населення, оскільки забезпечують формування стійких гігієнічних практик і відповідального ставлення до водних ресурсів. Їх впровадження сприяє підвищенню рівня обізнаності, розвитку життєвих навичок та зміцненню стійкості громад в умовах сучасних викликів. Подальша інтеграція освітніх підходів WASH у систему освіти та діяльність громад є важливою передумовою забезпечення сталого розвитку та збереження здоров'я населення.

Рей Н. М., Мехед О. Б.

ЕКОСИСТЕМА БОНДАРІВСЬКОГО БОЛОТА ЯК ПРОСТІР ГАРМОНІЗАЦІЇ ВОДНИХ РЕСУРСІВ, СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

У сучасних умовах технократичного розвитку суспільства гостро постає проблема духовної та фізичної відірваності молоді від природного середовища. Природні екосистеми, зокрема болота, виступають не лише природними ресурсами, а й «живими лабораторіями» для формування цілісного світогляду та ментального благополуччя [3]. Бондарівське болото, як ключовий гідрологічний об'єкт Чернігівщини, має винятковий потенціал для реалізації освітніх практик, спрямованих на оздоровлення особистості. Розуміння функцій болота як природного фільтра води є фундаментом для формування екологічної відповідальності та усвідомлення зв'язку довкілля із громадським здоров'ям. Інтеграція таких просторів у систему виховання дозволяє подолати «дефіцит природного досвіду» у сучасному цифровому суспільстві [1].

Мета. Обґрунтувати роль екосистеми Бондарівського болота як інтегрованого соціоприродного середовища для духовно-інтелектуального розвитку молоді та зміцнення її ціннісного ставлення до водної безпеки і власного здоров'я.

Практична апробація моделі через програму «Bondarivske Swamp: Super Mission» продемонструвала ефективність імерсивного навчання у природних умовах. Активність